

Stanowisko Instytutu Prawa i Społeczeństwa INPRIS dotyczące przywrócenia praworządności

1. Patrzymy z optymizmem i nadzieją na szansę na przywrócenie praworządności, którą dają wyniki wyborów parlamentarnych z 15 października 2023 r. Przy najwyższej w nowożytnej historii Polski frekwencji wyborcy opowiedzieli się przeciwko łamaniu Konstytucji, upolitycznieniu niezależnych instytucji oraz ograniczaniu pluralizmu w mediach i życiu publicznym.
2. Wyrażamy najwyższe uznanie tym, których działania pozwoliły przetrwać standardom niezależnego sądownictwa oraz opóźnić lub utrudnić upolitycznienie całego systemu wymiaru sprawiedliwości i prokuratury. Wielką pracę wykonali w tym zakresie organizacje społeczne i społeczeństwo obywatelskie. Przypominamy także o bezprecedensowym wysiłku środowisk prawniczych, zwłaszcza tych zgromadzonych w Komitecie Obrony Sprawiedliwości, broniących represjonowanych sędziów i prokuratorów.
3. Masowy udział Polek i Polaków w wyborach to nie tylko szansa na zmiany, ale i wielkie zobowiązanie dla środowisk, którym przypada misja przywrócenia praworządności w Polsce. Zwracamy uwagę na potrzebę pilnego podjęcia następujących działań:
 - wdrożenie takiej organizacji sądownictwa powszechnego i administracyjnego, która da gwarancję prowadzenia procesów przez sąd ukształtowany na podstawie ustawy, sprawnie oraz zgodnie z europejskimi standardami prawnymi i dobrymi praktykami komunikacji z obywatelami;
 - uformowanie Krajowej Rady Sądownictwa w sposób zgodny z Konstytucją RP i gwarantujący niezależność sądów i niezawisłość sędziów;
 - ukształtowanie zgodnego z prawem składu Trybunału Konstytucyjnego oraz Sądu Najwyższego;
 - naprawa prokuratury i uniezależnienie jej od wpływów politycznych i zewnętrznych nacisków;
 - zapewnienie obywatelom szerokiego dostępu do prawa, zwłaszcza do pomocy prawnej.
4. Zwracamy uwagę, że przywrócenie demokratycznych mechanizmów i równowagi władz wymaga powrotu do konstytucyjnych ról organów państwa i systemu wzajemnych hamulców, jak również domyślnych ról poszczególnych zawodów prawniczych.
5. Uważamy, że ustawy, w tym te dotyczące sądownictwa i prokuratury, powinny zostać przygotowane w drodze transparentnych i rzetelnych działań legislacyjnych. Postulujemy również, aby szczególnie ważne projekty aktów prawnych związanych z wymiarem sprawiedliwości poddać konsultacjom z niezależnymi podmiotami, takimi jak Komisja Wenecka. Jest to tym bardziej istotne, że przywrócenie praworządności w Polsce będzie bacznie obserwowane przez społeczność międzynarodową. Jest to wielka szansa dla naszego kraju dla zyskania prestiżu i wskazania dobrych standardów.
6. Uważamy, że wyczekiwana, całościowa reforma sądownictwa nie może odbyć się kosztem obywateli. Przywrócenie konstytucyjności rozwiązań może nastąpić tylko w drodze zgodnej z Konstytucją. Deklarujemy eksperckie wsparcie i aktywny udział w tych procesach.
7. Apelujemy, aby w toku dyskusji i ścierających się wizji przywrócenia praworządności - normalnych w toku rzetelnej debaty publicznej - nie zapomnieć o tym, co przez ostatnie osiem lat udało się zbudować: aktywnej i świadomej partycypacji społeczeństwa obywatelskiego oraz jedności środowisk prawniczych w obronie Konstytucji RP.

Warszawa, 6 listopada 2023 r.